

INLEIDING

Na een verbinding met verschillende universiteiten gedurende meer dan vier decennia neemt Pieter Tops in 2025 afscheid van de Tilburgse universiteit. Voor wetenschapsbeoefening, en zeker de praktijkbetrokken vorm van wetenschapsbeoefening die Pieter zo kenmerkt, is het beëindigen van een formele verbinding met een universiteit geenszins een reden om met het werk zelf te stoppen. Of zijn afscheid van het academisch bestaan in de praktijk ook betekent dat hij minder gaat publiceren en meer gaat genieten, zoals sommigen in deze bundel hem toewensen, valt dus nog te bezien. Wel is zijn afscheid een goede aanleiding om op Pieters academisch bestaan terug te kijken. Dat doen we met veel collega's en professionals die met hem in de wetenschap of praktijk hebben samengewerkt.

We hebben dit liber amicorum 'Verhalen over Pieter' genoemd. Dat vonden we wel toepasselijk. Veel auteurs halen in dit boek verhalen aan, bijvoorbeeld in de vorm van anekdotes, die zij met Pieter associëren. Het gaat dan over zijn gave maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen in aansprekende beelden en verhalen zoals 'oma Cor', de 'Pendrecht Universiteit' of 'de bomen aan de Spoorlaan'. Pieter weet zijn publiek te boeien met verhalen over coproductie (al ver voordat het concept de internationale bestuurskunde bereikte), de achterkant van Nederland en de drugs-industrie, de geschiedenis van de Vogeltjesbuurt maar ook over brede scholen of de Bossche burgemeester. Ook introduceerde hij aansprekende theoretische concepten zoals frontlijnsturing, focus op uitvoering, vitale coalities, regimeverandering en ondermijning.

Uit de bijdragen in deze bundel blijkt dat Pieter in zijn carrière behoorlijk wat mensen heeft beïnvloed. Zijn manier van werken wordt door vele auteurs in deze bundel als voorbeeld gezien en enkele geven aan dat hun carrière zonder Pieter een heel andere richting zou zijn opgegaan. Het valt op dat veel onderzoekers die met hem hebben gewerkt een focus op de praktijk zijn blijven houden, bijvoorbeeld omdat ze zelf in de praktijk van het lokaal bestuur zijn gaan werken (uit deze bundel bijvoorbeeld Paul Depla, Marieke Moorman en Rodney Weterings) of zich vooral met praktijkgericht onderzoek bezighouden (Marcel Boogers, Julien van Ostaaijen). Veel jonge mensen van wie het niet voor de hand lag dat ze zich met academisch onderzoek zouden bezighouden, zijn door hem de academie ingetrokken en hij

heeft altijd veel plezier beleefd aan het werken met mensen die hun sporen dan weer voornamelijk buiten de academie hebben verdiend. Denk bijvoorbeeld aan Jan Tromp en Edward van der Torre, maar ook aan de vele bestuurders en professionals met wie hij productieve werkrelaties heeft opgebouwd, zoals Barend Rombout en Peter Noordanus. In sommige carrières zijn zelfs vergelijkbare ontwikkelingen als bij hem te zien, van lokaal bestuur en burgerparticipatie naar criminaliteit en ondermijning. Jan Hamming en Nico van Mourik zijn daar voorbeelden van.

Pieters netwerk is kortom groot en veel mensen die met hem hebben gewerkt, delen in deze bundel graag hun verhalen over en met Pieter. We wensen eenieder en uiteraard vooral Pieter zelf veel plezier met het lezen ervan.

De redactie

PIETER TOPS, EEN VAN DE CREATIEVE DRAGERS VAN ONZE UNIVERSITEIT

Wim van de Donk

In de destijds leukste vakgroep van onze universiteit, de vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde, zijn vele zeer vruchtbare lijnen van werken en onderzoeken ontwikkeld. Meer dan eens resulteerde dat in een 'onderzoeksprogramma' dat groepen van onderzoekers voor meestal een flink aantal jaren in energieke equipes bijeenbracht.

Juristen, politicologen en bestuurskundigen werkten er op een wijze samen die buitengewoon aansluit bij het DNA van onze universiteit: vanuit solide theoretische fundamenten pionierend en nieuwgierig werken aan nieuwe vragen die zich op het snijvlak van wetenschap en samenleving aandienen. Vanuit het mede daarop gebaseerde onderwijs voeden en vormen van – doorgaans – jonge mensen van wie mag worden verwacht dat ze op belangrijke plaatsen in onze samenleving daaraan mede vormgeven.

Pieter Tops speelde in wat er vanuit die vakgroep groeide een belangrijke en stimulerende rol. Het lokaal bestuur, in het bijzonder ook het stedelijke bestuur, had zijn al even deskundige als betrokken aandacht. De banden met een andere dominante programmalijn – de aandacht voor wat wij al snel aanduidden als de 'informatisering' van het openbaar bestuur, waren er al snel. Samen met Pieter werkte ik die jaren negentig van de vorige eeuw – met Paul Frissen, Ig Snellen en Corien Prins als bezielende programmaleiders van het gelijknamige overkoepelende programma – aan een studie op het snijvlak van informatisering en democratie. Onze bijdrage aan een studie die tot stand kwam door een programma dat werd gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Technologisch Aspectenonderzoek (NOTA) werd door de programmaleiding als algemene titel voor de bundel gekozen die in 1992 verscheen: 'Orwell of Athene. Democratie en informatiesamenleving.'

Orwell of Athene? Ik weet niet meer wie van ons beiden de titel verzon, maar weet wel dat we beiden wel wat met in het oog springende titels hadden. Een goede titel is belangrijk: we waren beiden student bij Herman Aquina in Nijmegen, die ons vertelde hoe Charles Lindbloms werk over incrementele besluitvorming vleugels kreeg

toen hij op suggestie van een redacteur koos voor 'The science of muddling through' als titel voor een artikel over dat onderwerp.

In de versie van onze uitvoerige en – al zeg ik het zelf – best complete – toen nog een haalbare kaart – literatuurstudie over de betekenis van de ras opkomende toepassingen van informatie- en communicatietechnologie ICT die in die bundel verscheen, was het inderdaad nog 'Orwell of Athene'.

Als ik nu zie hoeveel van wat we beschreven en agendeerden als belangrijke onderwerpen voor de zorg voor (onder meer de lokale) democratie, dan is voor mij duidelijk dat het doen van onderzoek in dit soort domeinen, waarin dan inzichten uit de politieke wetenschappen, het recht, de bestuurlijke informatiekunde en de computerwetenschappen (intussen zijn die aanduidingen gedateerd) bijeengebracht worden, buitengewoon waardevol kan zijn voor het agenderen van nieuwe vragen en inzichten. Het was een studie naar de betekenis van de informatisering voor de democratie; intussen kunnen we denk ik wel zeggen dat de dynamiek van de digitalisering in belangrijke mate de kloksnelheid van democratisch handelen bepaalt. De zichtbare aanwezigheid van techreuzen bij de inauguratie van de nieuwe president van de Verenigde Staten is maar een van de verzinnebeeldingen van wat daar allemaal speelt. De verbeeldingskracht die wij ontleenden aan de nieuwe technologie (ik heb het over de tijd dat we de eerste computers met kleurenbeeldschermen binnen onze vakgroep verwelkomden) is een mooi voorbeeld van hoezeer wetenschappers kunnen proberen het beleidsdebat te voeden en te informeren.

Ik zou er nog veel meer over willen zeggen, maar dit is nu vooral de plaats om Pieter te danken voor zijn grote inzet voor onze universiteit. Hij was en is het gezicht van bestuurskundig onderzoek naar het lokaal bestuur en de lokale politiek. Hij was de grote roerganger van het stedennetwerk, waarin samen met bijna alle grote steden in ons land de ontwikkeling van stedelijk bestuur in kaart werd gebracht. 'Moderne Regenten' vind ik persoonlijk een van zijn mooiste publicaties: een zedenschets, een antropologie van burgemeesters en wethouders. Ik noem hier natuurlijk ook zijn agendazettende werk op het terrein van ondermijning en de rol van de georganiseerde criminaliteit in het stedelijk bestuur. Op zoek naar een productieve verbinding van zijn expertisegebieden slaagde hij er telkens in een originele positie in de Nederlandse bestuurskunde te ontwikkelen en in te nemen. Ook de laatste jaren bij JADS getuigen daarvan: ondermijnende criminaliteit in havens, onderzoek doen dat zoekt naar nieuwe methodologie, gebruikmakend van de ruime mogelijkheden die digitalisering biedt. Hij schuwt niet te laten zien hoezeer nieuwe vormen van digitalisering bestaande en – ook juridisch – soms diep verankerde wijzen van werken uitdagen tot aanpassing, in het belang van het grote vraagstuk van de ondermijning van democratie en rechtsstaat. Na fijnmazige studies van vergelijkbare problematieken in diverse wijken van de stad waar hij al jaren woont, schuwt

hij de grote havensteden niet. Nieuwsgierig, verbonden, zorgzaam en moedig: bij alle waarden die onze universiteit koestert, kan ik aan Pieter denken. Een reisgenoot in het avontuur om de universiteit te blijven zien als gedragen door wetenschappers, die de ruimte vragen om hun nieuwsgierigheid en ondernemingszin tot gelding te brengen. Onvermoeibaar, met een grote inzet. En telkens ook oog houdend voor de menselijke maat. Uit betrouwbare bron weet ik dat Pieter nog regelmatig zorgt voor een culinair hoogstaande lunch voor de secretaresses van de al genoemde onderzoeksgroep. In verbinding blijven, mede zorgen voor de goede gang van zaken binnen onze universitaire gemeenschap: Pieter doet dat.

Nu is het tijd voor een emeritaat. In voorliggende bundel hebben velen die je in de loop van al die jaren binnen en buiten onze universiteit bent tegengekomen een bijdrage geleverd ter ere van je aanstaande emeritaat. Wie had – toen we in Lovense studeerkamers ploeterden aan ons nog steeds lezenswaardige artikel – kunnen denken dat ik die bundel mag openen met een ten geleide dat ook een dank is voor de jarenlange kameraadschap en collegialiteit.